

IV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Василь Новаковець

Досвід богопізнання як внутрішній чинник виникнення євангельського пробудження в Україні

Ми виступаємо не лише як релігіознавці, для яких цікаво проаналізувати черговий релігійний феномен й зробити висновки, а як ті, хто переживає досвід богопізнання. В даному випадку ми обираємо для розгляду феномену богопізнання саме християнство як істину релігію. Ми визнаємо, що богопізнання можливе в інших релігіях, але ці віровчення не стають від цього істинними, а лише подібний досвід мав би в кращому разі вести до християнства.

Визначимо розуміння головних термінів, що використовуються в даній доповіді: *богопізнання* – це особистий ширий і свідомий релігійний досвід, до якого щось побуджувало та який призводить до очевидної благочестивої зміни життя; *євангельське пробудження* – це духовна внутрішня й зовнішня актуалізація стану населення півдня України у другій половині XIX ст.

Дослідники (Колодний, Решетніков, Савінський, Санніков тощо) як правило погоджуються на декілька передумов євангельського пробудження в Україні у другій половині XIX ст.: етносоціальний склад населення України, поширення Святого Письма, реформа 1861 р., моральний занепад офіційної православної церкви [1]. Але важливо визначити, що ці зовнішні передумови не згенерували автоматично євангельське пробудження. Дослідники вказують і на концепцію самотності [2]. Тому саме поєднання об'єктивних історичних подій з внутрішнім духовним пошуком складає повну картину передумов євангельського пробудження [3; 4].

При цьому варто зазначити, що релігійні пошуки в православному середовищі й поява раціоналістично-містичних сект є лише “історія пошуку істини, а не генеалогія євангельско-баптистського братства” [3, с. 13]. Також слід додати, що зовнішній вплив на формування євангельського руху дійсно був, але не являв собою головний чи запланований чинник. Хіба що деякі опоненти з офіційної православної церкви до цієї пори можуть поширювати застарілу концепцію зовнішнього привнесення чи як наслідок західної пропаганди [5]. На жаль такі опоненти не дочитують ще висновки того часу. Єпископ Олексій (Дородніцин), подібно

Гамаліїлу перед синедріоном (Дії Апостолів, 5 розділ), попереджає: “Якщо [це] явище самобутнє, що виходить з глибини народного духу, й є продукт самостійної її творчості, то боротьба з нею представляється ділом високого щабля серйозною та тяжкою. Якщо ж це явище випадкове, привнесене у народ зовні, то й боротьба з ним значно полегшується...” [3, с. 13]. А священнослужитель А. Ушинській, подібно до опису навернення блудного сина (Євангеліє від Луки, 15 розділ), визнає: “Найбільш загадковіше здавалася мені така моральна зміна в поняттях і в способі життя спокушених ... селян, що вони раптом покидали такий народний побутовий звичай, як пияцтво, яке увійшло, здавалося, в плоть і кров всього нашого сільського люду, і засвоювали ... в короткий час разом з новим віросповіданням нові, досі абсолютно чужі їм звичаї, поняття і правила життя” [3, с. 92].

Тож слід визнати суттєву внутрішню й духовну складову – це б то богопізнання – в появі євангельського пробудження. Приведемо декілька свідчень про навернення до Бога як пережитий досвід богопізнання. Іван/Федір Онищенко (середина XIX ст. с. Основа, Одеський повіт, Херсонська губ.) так описує своє навернення: “Я був раніш як свиня, скот, навіть гірше, тому що скот робить те, що йому належить. Поганий я був... Одного разу я молився ... на полі, плакав та кричав: «Господи, настав мене, виправи мене!..» Хтось, я цього не бачив, нібито зняв з мене одяг, й мені зробилось так легко, став я вільним й впізнав Бога...” [1, с. 305]. А ось яке свідчення про навернення Івана Рябошапки (середина XIX ст. с. Любомирка Єлизаветівського повіту Херсонської губ.): “Він схилив коліна й вперше в своєму житті свідомо звернувся до живого всемогутнього Бога, з глибини серця просячи у Нього прощення всіх гріхів. Згодом він часто згадував свій стан після молитви «Від радості я кричав на млині й славив Бога»” [3, с. 61]. Про своє навернення згадує полковник Василь Пашков (70-ті рр. XIX ст. м. Санкт-Петербург): “Світло Слова Божого, Його святого закону освітило всі потаємні кутки мого серця й вказало мені на глибина зла, про існування яких я й не підозрював. Господь пробудив в мені бажання звільнитися від гріха, який зв’язував мене самим різним чином. Коли я знайшов у Слові Божому, що Господь хоче зі мною заключити союз, й що Він обіцяє не згадувати більше моїх гріхів й переступів, й Духом Святим вписати Свій закон у моє серце, в мені пробудилось бажання отримати ... прощення від святого Бога й на особистому досвіді пережити звільнення від влади гріха” [3, с. 83]. Також спогади навернення графа Олексія Бобринського (70-ті рр. XIX ст. м. Санкт-Петербург), який перед цим вбачав серйозні протиріччя в Біблії: “Кожен вірш з Біблії, який я читав для затвердження своєї правоти, звертався, подібно стріла, проти мене. Я відчував силу Святого Духа й не вмів пояснити як, але знаю, що народився згори” [3, с. 84].

Таким чином, ці свідчення приведені як зразок подібності досвіду богопізнання в одному часовому вимірі й в одній державі, хоча в протилежних її куточках, різних за віком людей і з кардинальною різницею соціального рівня в тогочасному суспільстві. Зауважимо, що й сьогодні, майже через півтора століття, можна почути подібні свідчення від різних людей євангельської церковної традиції. Саме тому богопізнання у вказаному сенсі є наріжним каменем для богословського осмис-

лення й практики євангельських християн-баптистів: “Духовне народження перед хрещенням й залученням до помісної церкви. Церква, за Євангелієм, є зборами віруючих, народжених від Духа Святого, тобто дітей Божих. Відродження людини, таким чином, є єдиною підставою для хрещення та приєднання до Церкви, яка є Тіло Христове” [3, с. 11]. А за головний стимул й джерело богопізнання завжди визнається Біблія: “Вважається, що сутність Бога настільки інакша, в порівнянні з людською, що Бог у принципі не може бути пізнаним. Його відмінність не дозволяє людям ніякими методами (ні розумом, ні почуттями, ні іншими органами) пізнати Бога особисто. Хоча загальне одкровення Бога через природу, історію та другими формами теж не виключається. Таким чином, як єдине, повне і певне джерело богопізнання залишається тільки одкровення Бога про Самого Себе, яке Він дав людям у вигляді Святого Письма” [6, с. 16].

Наостанок слід додати, що загально християнська традиція чи передання насправді не є відсутні й не відкидаються у богослов’ї євангельських віруючих, вважається лише що вони не є кінцевим джерелом, а більш історією й тлумаченням досвіду богопізнання попередніми поколіннями християн з різних конфесій та деномінацій.

1. Історія релігії в Україні: у 10 т. / редкол.: А. Колодний (голова) та ін. Київ: Світ Знань, 2002. Т. 5: Протестантизм в Україні / за ред. П. Яроцького. С. 295–301.
2. Інтернет-проект “Русское богоискательство”. URL: <http://bogoiskatelstvo.ru>.
3. История евангельских христиан-баптистов в СССР. Москва: ВСЕХБ, 1989. 624 с.
4. Савинский С. Н. История евангельских христиан-баптистов Украины, России, Белоруссии (1867–1917). Санкт-Петербург: Библия для всех, 1999. С. 162–168.
5. Інтернет-проект “АнтиБаптизм”. URL: <http://antibaptism.ru>.
6. Решетніков Ю., Санніков С. Огляд історії євангельсько-баптистського братства в Україні. Одеса: Богомисліє, 2000. 230 с.